

A Phenomenological Study on the Impact of Virtual Social Networks on Social Security: The Case of the 1970s Birth Cohort

Mahdi Hajiahmadi , PhD Candidate in Communication Sciences Central Tehran Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran. Email: mahdihajiahmadi@iauctb.ac.ir

Nazanin Malekian , Associate Professor of Communication Sciences Central Tehran Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran. (Corresponding Author) Email: n.malekian@iauctb.ac.ir

Extended Abstract:

Introduction: Although many studies have confirmed the impact of social networks on the sense of social security, what has been neglected is the transformation of the role and status of certain components of social security and the reasons behind these changes. This study aims to investigate the effects of social networks on the elements and components of social security and to trace the root causes and dynamics of these transformations.

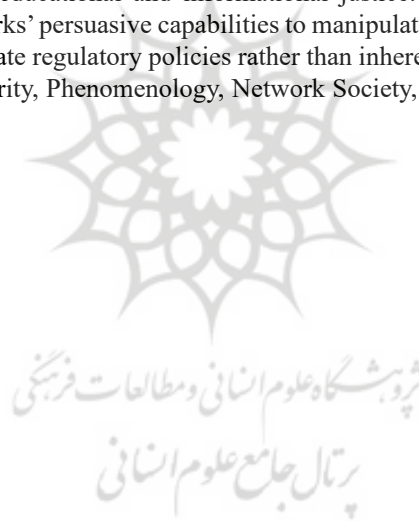
Methodology: This interpretive qualitative study employs a phenomenological approach. The statistical population consists of individuals born in the 1970s, selected due to their frequent interaction with and tangible influence from virtual social networks in daily life. Given the dispersed and anonymous nature of the population, purposive snowball sampling was used. Participants were required to meet two criteria: a minimum of two hours of daily engagement with virtual networks and at least a bachelor's degree. Theoretical saturation determined the sample size, achieved after 27 in-depth semi-structured interviews. Participants detailed their lived experiences with social networks during these interviews. Validity and reliability were assessed using the Lincoln and Guba evaluation framework. Data analysis followed the seven-step model developed by Klaizi and Dickelman, rooted in Husserlian phenomenology.

Findings: Phenomenological analysis of the interviews revealed three overarching themes: Macro-Theme 1: Social Order and Cohesion: A serious consequence of social networks is the fading of face-to-face interactions and the resulting reduced interdependence among individuals. Disconnected relationships in virtual spaces hold little significance for users, as most interactions are non-purposeful. Since social cohesion requires mutual value recognition and obligation, the prevalence of artificial identities and lack of social controls in virtual spaces hinder its achievement. Consequently, social order and cohesion face challenges due to the erosion of these foundational elements. Macro-Theme 2: Social Health and Security: Social health, critical for mitigating societal harms and maintaining security, is compromised by individuals' inability to integrate into social frameworks. Fear and insecurity degrade quality of life, divert energy toward self-protection, and reduce participation in beneficial social activities. This exacerbates distrust within

society, further destabilizing social security. Macro-Theme 3: Life Satisfaction and Social Welfare: Life satisfaction, though a demographic indicator, reflects objective socioeconomic conditions. Social welfare assumes the measurability and comparability of individual well-being, balancing personal and collective welfare. Employment and income are pivotal, as survival precedes planning for happiness. Social networks, however, highlight disparities in welfare access, indirectly shaping perceptions of security and satisfaction.

Conclusion: The impact of virtual social networks on social security components is highly significant. Despite their advantages in facilitating communication, education, and information dissemination, their implementation in the studied context often results in negative outcomes due to inadequate prerequisites. Notably, social networks have advanced socio-political development by promoting transparency in governance and exposing governmental policies to public scrutiny. They have also compelled governments to address corruption reactively, reducing opportunities for secrecy. Media's role in clarifying power dynamics and social phenomena empowers citizens and fosters democratic governance. A critical positive outcome is the enhancement of educational and informational justice. However, power structures exploit networks' persuasive capabilities to manipulate user emotions, a consequence of inadequate regulatory policies rather than inherent network flaws.

Keywords: Social Security, Phenomenology, Network Society, Social Networks, 1970s birth cohort.

مطالعه پدیدارشناسانه تأثیر شبکه‌های اجتماعی بر احساس امنیت اجتماعی (مطالعه موردی: متولدین دهه ۷۰)

مهدی حاجی احمدی^۱، نازنین ملکیان^۲

چکیده

پژوهش پیش‌رو دارای رویکرد تفسیری و روش کیفی است که با بهره‌گیری از روش پدیدارشناسی انجام شده است. این پژوهش درصدد است، ضمن مطالعه عمیق تأثیرات شبکه‌های اجتماعی بر عناصر و مؤلفه‌های امنیت اجتماعی، به ریشه‌یابی علل و عوامل شکل‌گیری تغییرات صورت گرفته در عناصر و مؤلفه‌های امنیت اجتماعی، در جامعه آماری پژوهش بپردازد. جامعه آماری پژوهش متولدین دهه ۷۰ می‌باشد که با توجه به ماهیت پدیدارشناسی و پراکنده و ناشناس بودن جامعه آماری، جهت انتخاب حجم و نحوه توزیع نمونه‌ها از معیار اشباع نظری و نمونه‌گیری هدفمند گلوله‌برفی استفاده شد. در این پژوهش، اشباع پس از انجام ۲۷ مصاحبه حاصل گردید. ابزار گردآوری اطلاعات نیز، مصاحبه عمیق فردی با سؤالات نیمه‌ساختاریافته بود. تجزیه و تحلیل داده‌ها نیز بر اساس الگوی هفت مرحله‌ای کلایزی و دیکلمن انجام شد. یافته‌های پژوهش نشان داد؛ تأثیرات شبکه‌های اجتماعی مجازی بر عناصر و مؤلفه‌های امنیت اجتماعی کاملاً معنادار بوده است. به طوری که شبکه‌های اجتماعی، به رغم برخورداری از مزایا و محاسن فراوان در راستای تسهیل فرایندهای ارتباطی، آموزشی و اطلاع‌رسانی، در فضای اجتماعی مورد مطالعه به علت فراهم نبودن پیش نیازهای لازم، اغلب منجر به بروز آثار و پیامدهای منفی شده‌اند. با این وجود، شبکه‌های اجتماعی توانسته‌اند بسیاری از پیش‌نیازهای توسعه اجتماعی-سیاسی را به خوبی زمینه‌سازی نمایند که از مهم‌ترین آن می‌توان به عدالت اطلاعاتی، ترویج شفافیت در اطلاع‌رسانی و آشکار شدن پشت پرده سیاست‌گذاری‌های دولتی و حاکمیتی برای مردم را اشاره کرد.

واژگان کلیدی

امنیت اجتماعی، پدیدارشناسی، جامعه شبکه‌ای، شبکه‌های اجتماعی، متولدین دهه ۷۰.

مقدمه

نظام اجتماعی مرکب از کنشگران زیادی است که در وضعیتی فیزیکی و محیطی با همدیگر در تعامل اند (Parsons, 1951). هر نظام اجتماعی، منطبق با مقتضیات و الزامات، ارزش‌ها، اخلاق، فرهنگ، شرایط و اهداف خاص یک جامعه پدید می‌آید. از آنجا که هر نظام اجتماعی بر یک بستر محیطی قوام و دوام می‌یابد، نوع و چگونگی روابط و تعاملات میان نظام‌های اجتماعی (جوامع) با محیط پیرامون خویش، تعیین‌کننده چگونگی توسعه و تحول نظام‌های اجتماعی است (Paritsis, 2010). از سویی، با شبکه‌ای شدن نظام‌های اجتماعی در دنیای امروزی، ابزارهای فناوری اطلاعات و ارتباطات، به‌عنوان سکوها و اهرم‌هایی برای تغییرات اجتماعی مدنظر هستند (Tomy, 2004)؛ بنابراین، فهم تأثیر و تأثرات فناوری و عناصر نظام اجتماعی ضروری است (Sundararaj & Rejeesh, 2021). از جمله تأثیرات جدی که امروزه در سایه گسترش و توسعه رسانه‌های شبکه‌ای و شبکه‌های اجتماعی مجازی حاصل گردیده، دگردیسی و تغییرات نقش و جایگاه برخی از مؤلفه‌های تشکیل‌دهنده احساس امنیت اجتماعی است. به‌عنوان مثال؛ در بسیاری از رویدادهای اجتماعی، حضور پلیس می‌تواند مطلوب و به‌منزله پیشگیری تلقی گردد، درحالی‌که همین حضور در شبکه‌های اجتماعی از نگاه کاربران نوعی کنترل و ورود به حریم شخصی پنداشت می‌گردد و با نوعی احساس ناامنی برای افراد همراه است. با توسعه شبکه‌های اجتماعی و رسانه‌های ارتباطی، تغییرات چشم‌گیری در جوامع و نظام‌های اجتماعی حاصل شده است. در همین ارتباط، احساس امنیت اجتماعی را می‌توان یکی از مؤلفه‌های مهمی دانست که متأثر از گسترش شبکه‌های اجتماعی و رسانه‌های ارتباطی، دچار تغییرات محسوس (اعم از مطلوب یا نامطلوب) شده است. احساس امنیت اجتماعی، نوعی ذهنیت و جهت‌گیری روانی مثبت شهروندان؛ نسبت به عدم تأثیرگذاری حضوری و بروز رویدادها و وقایع ضدامنیتی در شرایط فعلی و آتی در حوزه‌های اجتماعی، ثبات جمعی، انسجام هویتی، یکپارچگی و امنیت سرزمینی است (De Donder & Pestieau, 2013). در پژوهش‌های زیادی، تأثیر شبکه‌های اجتماعی بر احساس امنیت اجتماعی به اثبات رسیده، لیکن آنچه مغفول مانده است و دغدغه پژوهش حاضر محسوب می‌گردد؛ یکی دگردیسی و تغییرات نقش و جایگاه برخی از مؤلفه‌های تشکیل‌دهنده احساس امنیت اجتماعی در نگاه افراد و به‌ویژه متولدین دهه هفتاد می‌باشد که به‌واسطه حضور پررنگ فضای مجازی در زندگی روزمره آن‌ها، شاهد تأثیرپذیری فراوان از فضای مجازی در این نسل هستیم و دیگری نگاه علی به مسئله و دلایل بروز این تغییرات است. بر این اساس، هدف این پژوهش

عبارت است از: مطالعه تأثیرات شبکه‌های اجتماعی بر عناصر و مؤلفه‌های احساس امنیت اجتماعی و ریشه‌یابی علل و عوامل شکل‌گیری و چگونگی تغییرات صورت گرفته در عناصر و مؤلفه‌های احساس امنیت اجتماعی، در جامعه آماری پژوهش. ضرورت موضع از این حیث است که با توجه به محوریت کنونی متولدين دهه ۷۰ در تشکیل خانواده و نظر به روند فزاینده بهره‌گیری از شبکه‌های اجتماعی، چنانچه مداخلات نظارتی و آموزشی عالمانه و هدفمندی صورت نپذیرد، به‌سرعت شاهد بحران در مسائل و چالش‌های اجتماعی و فرهنگی خواهیم بود؛ بنابراین، دستاوردهای این پژوهش، می‌تواند، در سیاست‌گذاری بهینه فضای مجازی و تدوین مداخلات نظارتی مطلوب مؤثر واقع شود. سؤالات پژوهش حاضر عبارت‌اند از: شبکه‌های اجتماعی بر عناصر و مؤلفه‌های احساس امنیت اجتماعی چه اثراتی را اعمال نموده و عناصر و مؤلفه‌های موصوف دچار چه تغییراتی شده‌اند؟ علل و عوامل شکل‌گیری تغییرات صورت گرفته در عناصر و مؤلفه‌های احساس امنیت اجتماعی کدام‌اند؟

پیشینه پژوهش

درزمینه موضوعی پژوهش حاضر مطالعات مختلفی صورت گرفته است که هر کدام به نحوی با بخشی از موضوع این پژوهش همپوشانی دارد. در ادامه به‌اختصار برخی از این مطالعات را مرور می‌کنیم:

جدول ۱. برخی از مطالعات داخلی صورت گرفته مرتبط موضوع مورد مطالعه

عنوان پژوهش	پژوهشگر	سال	یافته‌ها
بررسی تأثیر مصرف رسانه‌های جمعی بر امنیت اجتماعی شهروندان	عشایری و همکاران	۱۴۰۰	میزان استفاده از تلویزیون، عملکرد رسانه، رسانه‌ای شدن عملکرد پلیس، میزان استفاده از (ماهواره، رسانه داخلی، اینترنت، فیس‌بوک، رادیو)، میزان حضور در شبکه‌های مجازی، میزان مطالعه مطبوعات، شبکه محلی غیررسمی (دوستان، آشنایان و...)، مشارکت رسانه‌ای، اعتماد رسانه‌ای، سابقه عضویت در شبکه‌ها، سن، تحصیلات، پایگاه طبقاتی بااحساس امنیت اجتماعی رابطه معنی‌داری وجود داشته است.
بررسی کیفی احساس امنیت آنلاین کاربران شبکه‌های اجتماعی	ذاکری همامانه و همکاران	۱۳۹۹	احساس امنیت آنلاین کاربران ایرانی، اگرچه با مصادیق متفاوتی از امنیت آنلاین بروز و نمود می‌یابد اما تحت تأثیر روابط دولت- شهروند در فضای واقعی جامعه است.

عنوان پژوهش	پژوهشگر	سال	یافته‌ها
نقش شبکه‌های اجتماعی در ارتقاء احساس امنیت اجتماعی با استفاده از نظر نخبگان و کارشناسان مرکز ملی فضای مجازی	درزبان رستمی و بهزادی‌پور	۱۳۹۸	بین عوامل متغیر عوامل جمعیت شناختی کاربران شبکه‌های اجتماعی، میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی، عوامل فرهنگی و مذهبی اعتماد به نهادهای نظم و قانون و ارتقا احساس امنیت اجتماعی با استفاده از نظر نخبگان و کارشناسان مرکز ملی فضای مجازی رابطه مثبت و معنادار وجود دارد.
رابطه شبکه‌های اجتماعی با احساس امنیت اجتماعی شهروندان خرم‌آباد	رادمهر و حیدریانی	۱۳۹۸	بین میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی و احساس امنیت اجتماعی و تمام خرده مؤلفه‌های آن (امنیت هویتی، فرهنگی، فکری و جمعی) رابطه معناداری وجود دارد. همچنین، شبکه‌های اجتماعی می‌توانند نقش مثبتی در ارتقای احساس امنیت جامعه ایفا کنند.
مطالعه رابطه بین مصرف رسانه‌ای و احساس امنیت اجتماعی پژوهش‌های راهبردی مسائل اجتماعی	خواجه نوری و کاوه	۱۳۹۲	یافته‌ها حاکی است بین جنسیت، وضعیت تأهل، نوع مسکن و وضعیت سکونت با احساس امنیت اجتماعی رابطه معنا برقرار است. همچنین تأثیر تعاملی استفاده از تلویزیون داخلی و رادیو داخلی بیشترین تأثیر را بر احساس امنیت داشته است.
استفاده از اینترنت و احساس امنیت اجتماعی	رستگارخالد و محمدیان	۱۳۹۲	هر چه میزان و سابقه استفاده از فضای مجازی بیشتر شود، احساس امنیت اجتماعی کاهش پیدا می‌کند. همچنین، بین نوع و میزان استفاده از اینترنت و احساس امنیت اجتماعی نیز رابطه وجود دارد. به گونه‌ای که استفاده از اینترنت در مقایسه با مصرف ابزاری آن احساس امنیت اجتماعی را بیشتر کاهش می‌دهد.
آسیب‌شناسی فضای سایبر بر امنیت اجتماعی	جان‌پرور و حیدری	۱۳۹۰	استفاده رو به گسترش افراد از این فضا زمینه سست شدن بنیان خانواده به‌عنوان تکیه‌گاه و پایه اصلی هر جامعه، فاصله گرفتن افراد از یکدیگر، تجمل‌گرایی، فردگرایی، مدگرایی، بی‌اعتمادی نسبت به مسئولان و غیره را فراهم آورده است و سبب شده امنیت اجتماعی دچار چالش و مشکل شود.
بررسی تأثیر رسانه‌های جمعی بر احساس امنیت اجتماعی	شکر بیگی و همکاران	۱۳۹۰	بین میزان توجه و اعتماد به رسانه‌های داخلی و ابعاد مختلف احساس امنیت اجتماعی رابطه‌ای مثبت وجود دارد. همچنین، افراد با احساس امنیت متفاوت، گرایش متفاوتی در انتخاب و اعتماد به رسانه‌های داخلی و خارجی دارند و رسانه‌ها صرفاً نقش تقویت‌کننده نگرش قبلی مخاطبان را دارند.

عنوان پژوهش	پژوهشگر	سال	یافته‌ها
بررسی نقش کارکردی رسانه‌ها در امنیت ملی و عمومی	صادقیان	۱۳۸۸	رسانه‌ها در تقابل با امنیت عمومی و ملی نیستند و نقش فرهنگ‌پذیری، آموزش، اطلاع‌رسانی و ایجاد احساس امنیت به‌ویژه امنیت عمومی و ملی و مشارکت اجتماعی را بر عهده دارند که تقویت آن‌ها زمینه‌ساز توسعه امنیت ملی خواهد بود.
بررسی تأثیر رسانه‌های جمعی بر احساس امنیت اجتماعی	آقایی	۱۳۸۶	بین میزان توجه و اعتماد به رسانه‌های جمعی و ابعاد مختلف احساس امنیت اجتماعی، رابطه مستقیم و بالایی وجود دارد.

جدول ۲. مطالعات خارجی صورت گرفته مرتبط موضوع مورد مطالعه

عنوان پژوهش	پژوهشگر	سال	یافته‌ها
تبیین جامعه‌شناختی استفاده از فناوری اطلاعات و احساس امنیت اجتماعی در بین جوانان شهر تبریز	مسلمی و ذوالقدر	۲۰۲۳	تجزیه و تحلیل داده‌ها نشان داد که در صورت استفاده صحیح از فناوری اطلاعات و ارتباطات، می‌توان از آن به عنوان ابزاری توانمند برای توسعه امنیت اجتماعی جامع‌تر استفاده کرد. ضریب همبستگی بین میزان استفاده از فناوری اطلاعات با متغیر احساس امنیت اجتماعی برابر (۰/۱۱۵) و سطح معناداری آن (۰/۰۲۱) است.
ایمنی روانی به عنوان مسیری برای تغییر نگرش	ایتزاکف و دیماری ^۱	۲۰۲۲	شبکه‌های اجتماعی می‌توانند امنیت روانی را افزایش دهند و احساس امنیت روانی می‌تواند افراد را بازتر کند، درون‌نگری بازتابی را افزایش دهد و پردازش دفاعی را کاهش دهد.
تجزیه و تحلیل رفتاری دقیق در رفتار افراد با توجه به شبکه‌های اجتماعی	سانداراراج ^۲ و ریجش ^۳	۲۰۲۱	تغییرات الگوهای رفتاری متأثر از گسترش شبکه‌های اجتماعی و افزایش استفاده از آن‌ها را مورد تأیید قرار داده است. این موضوع کنش‌های افراد در جامعه و در نهایت امنیت اجتماعی را متأثر می‌سازد.
خطرات و تهدیدات امنیتی شبکه‌های اجتماعی	علی قلیف ^۴ و همکاران	۲۰۱۸	رواج شبکه‌های اجتماعی در میان کاربران امکان تبدیل مدیریت دولتی به شکل حکومت باز و تغییر روابط دولت و شهروندان را فراهم می‌کند.
شبکه‌های اجتماعی مجازی در سلامت اجتماعی	چی یین و یوئن	۲۰۱۳	افرادی که از شبکه‌های اجتماعی استفاده می‌کنند، از شکوفایی اجتماعی، همبستگی اجتماعی و مشارکت اجتماعی بیشتری برخوردارند.

1. Itzhakov & DeMarree
2. Sundararaj
3. Rejesh
4. Rasim Alguliyev

عنوان پژوهش	پژوهشگر	سال	یافته‌ها
رابطه رسانه و امنیت اجتماعی	کاتفوردا ^۱	۲۰۱۱	رسانه‌ها، راهی مؤثر برای آموزش گروه‌های بزرگ جمعیتی هستند که تمام افراد جامعه و حتی اقشار پنهان را پوشش می‌دهند. همچنین، رسانه‌ها بر هنجارهای اجتماعی و فرهنگی، تأثیر واقعی اجتماعی، لایه‌های زیادی را به دور هسته اصلی خود در بر گرفته است.
متغیرهای پیش‌بینی کننده ترس از جرم	ترومن ^۲	۲۰۰۵	بین استفاده از رسانه‌ها و شبکه‌های مجازی از یکسو و ترس از جرم از سوی دیگر، رابطه معناداری وجود ندارد. اگرچه بین استفاده از مجموع این رسانه‌ها و ترس از جرم رابطه معنادار ضعیفی وجود دارد.

همان‌گونه که ملاحظه می‌گردد؛ در مطالعات داخلی و خارجی متعددی، تأثیرات مختلف رسانه‌ها و شبکه‌های اجتماعی مجازی بر موضوع امنیت اجتماعی به‌طور عام و احساس امنیت اجتماعی به‌طور خاص، مورد بررسی قرار گرفته و اغلب آن‌ها بر وجود همبستگی میان متغیرهای موصوف اذعان داشته‌اند، لیکن هیچ‌یک از آن‌ها به بررسی علی موضوع در راستای چگونگی تغییرات صورت گرفته، نپرداخته است؛ بنابراین در این پژوهش این خلاء را پوشش خواهیم داد.

مفاهیم و چارچوب نظری

۱. جامعه شبکه‌ای

جامعه شبکه‌ای جامعه‌ای است که در آن کاربردهای فناوری‌های اطلاعاتی و ارتباطاتی در زمرهٔ بدیهیات قرار گرفته است و در عوض عوامل تحدیدکننده و تحریک‌کننده این فناوری‌ها مورد توجه است. در این جوامع ابزارهای فناوری اطلاعات و ارتباطات، به‌عنوان سکوها و اهرم‌هایی برای تغییرات اجتماعی مدنظرند (Tomy, 2004). شبکه‌ها ریخت اجتماعی جدید جوامع ما را تشکیل می‌دهند و گسترش منطق شبکه‌ای تغییرات چشم‌گیری در عملیات و نتایج فرایندهای تولید، تجربه، قدرت و فرهنگ ایجاد می‌کند. غیبت یا حضور در شبکه و پویایی هر شبکه در برابر دیگر شبکه‌ها، منابع حیاتی سلطه و تغییر در جامعه ما هستند: جامعه‌ای که به‌این ترتیب می‌توان آن را به‌درستی جامعه شبکه‌ای نامید که ویژگی آن برتری ریخت اجتماعی بر کنش اجتماعی است (کاستلز، ۱۳۸۵). همان‌گونه که در دنیای امروزی شاهد تغییر مفهوم و حتی

1. Catford, J

2. Truman, J. L.

جایگزینی برخی از مؤلفه‌های سنتی تشکیل‌دهنده امنیت اجتماعی هستیم. در جامعه شبکه‌ای، داده‌ها و اطلاعات در میان مردم جریان می‌یابند و بر زندگی روزمره آن‌ها اثر می‌گذارند. وی معتقد است؛ وابستگی متقابل میان سازمان‌دهی فضایی در مناطق و توانایی تولید دانش یکی از موضوعات اساسی جامعه شبکه‌ای است (Tomy, 2004). با توجه به اینکه در عصر کنونی، شاهد بروز مشخصه‌های جامعه شبکه‌ای در اغلب کشورها و به‌ویژه کشور ما هستیم، پرداختن به موضوع بر اساس اقتضائات جامعه شبکه‌ای می‌تواند درک واقع‌بینانه‌تری از مسئله موردپژوهش را زمینه‌سازی نماید.

۲. امنیت اجتماعی^۱

امنیت اجتماعی اولین بار و به‌صورت منسجم توسط باری بوزان مطرح شد. از نگاه بوزان امنیت اجتماعی به قابلیت حفظ الگوهای سنتی زبان، فرهنگ، مذهب، هویت، عرف ملی با شرایط قابل قبولی از تحول مربوط است (بوزان، ۱۳۷۸: ۳۴). مولر همسوا بوزان امنیت اجتماعی را توان یک جمع (خاص) برای پاسداری از ویژگی‌های اساسی خودشان در قبال تهدیدات واقعی یا فرضی می‌داند (Moller, 2000)؛ بنابراین امنیت اجتماعی ناظر بر توانایی پاسداشت یا دفع تهدید از عنصری است که افراد یک جامعه را به همدیگر مرتبط می‌سازد. در دیدگاه باندورا، آنچه امنیت اجتماعی را تبیین می‌کند، مفهوم جامعه‌پذیری از راه فرایند یادگیری اجتماعی است. باندورا، نقش جامعه‌پذیری را بسیار پراهمیت می‌داند، که در آن افراد هنجارها و قواعد جامعه را برای خود درونی می‌کنند. امنیت اجتماعی، عمومیت داشتن، گسترده بودن و مشترک بودن فرایند جامعه‌پذیری افراد یک جامعه است و آنچه موجب ناامنی اجتماعی است، وجود سبک‌های گوناگون جامعه‌پذیری است. پارسنز، امنیت را با رویکردی جامعه‌شناختی مورد تحلیل قرار داده است و مسئله اساسی نظریه تحلیل‌کنش پارسنز مسئله نظم اجتماعی است. پارسنز، جامعه را به خرده سیستم‌هایی تقسیم نموده که هرکدام دارای کارکردی خاص هستند و میزان توانمندی آنان در ایفای کارکردها عامل دوام و بقای جامعه است (Kanoni. Et al, 2015: 9). اگر امنیت اجتماعی را شامل تمهیداتی برای حفظ حیات اعضای جامعه و سپس حفظ راه و روش زندگی آنان بدانیم، می‌توان امنیت اجتماعی را رفع تهدید از عنصر اتصال‌دهنده اعضای جامعه به یکدیگر در نظر گرفت (Biddle, 2016: 75).

در یک جمع‌بندی کلی از نظریات مطروحه در باب مفهوم امنیت اجتماعی می‌توان گفت؛ امنیت اجتماعی، اولاً، برساخته فضای اجتماعی است، ثانیه، امنیت متغیری

مستقل است و ثالثاً، امنیت اجتماعی به لحاظ معنایی نه به سطح امنیت فرد تنها مربوط است و نه به امنیت ملی، بلکه امنیت اجتماعی عبارت است از؛ رهایی از اضطراب و تعقیب ایمنی در قالب یک گروه اجتماعی.

۳. احساس امنیت اجتماعی

احساس امنیت اجتماعی به شکل پدیده‌ای روان‌شناختی و اجتماعی از تجربه‌های مستقیم و غیرمستقیم افراد از اوضاع متفاوت اجتماعی تأثیر می‌پذیرد و انسان‌ها برای دستیابی به زندگی سالم و تداوم روابط اجتماعی به آن نیاز دارند. در کنار وجود امنیت در بعد عینی امنیت باید از نظر ذهنی نیز وجود داشته باشد (حمیدی پور و رجبی، ۱۳۹۷: ۹۷). از نظر گیدنز امنیت وجودی یکی از صورت‌های مهم احساس امنیت به معنای وسیع آن است. این اصطلاح به اطمینانی برمی‌گردد که بیشتر انسان‌ها به تداوم شخصیت هویت خود و دوام محیط‌های اجتماعی و مادی کنش در اطراف خود دارند (گیدنز، ۱۳۷۷: ۱۱۲). از دید لوهمان، احساس ناامنی زمانی به وجود می‌آید که فرد پا به دنیای غیرآشنا می‌گذارد. وی تنها راه حل ایجاد احساس امنیت در حوزه غیرآشنا را اعتماد به سیستم‌های انتزاعی می‌داند (Jalava, 2003:3). از نظر اینگلههارت، اندیشه مهم امنیت، سوای ماهیت خاص خطرها، اندیشه‌ای است که به صورت گسترده برای سعادت انسان مهم تشخیص داده شده و امنیت اجتماعی و روانی، لازم و ملزوم رشد و توسعه هر جامعه‌ای است. همچنین، توسعه اجتماعی به‌طور مستقیم، بر حس امنیت شخصی افراد تأثیر می‌گذارد (Inglehart, 2016: 10). به عقیده مازلو نیز، رفع نیازهایی همچون امنیت روانی و اجتماعی بر افکار، باورها، رفتار و نظام ارزشی انسان تأثیرگذار است (زارع شاه‌آبادی و ترکان، ۱۳۹۴: ۱۱۱ و ۱۱۲). از منظر روش‌شناسی، احساس امنیت سازه‌ای چندبعدی و در ارتباط با شرایط اجتماعی و افراد مختلف به گونه‌های متفاوت ظهور یافته و به اشکال مختلف نیز قابل سنجش و اندازه‌گیری است (Siksnylyte et al, 2019).

با توجه به توضیحات داده شده، احساس ناامنی روانی و اجتماعی به ظهور و بروز کنش‌های غیرمنطقی افراد در مواجهه با ناکامی‌های خود منجر می‌شود. به عنوان مثال: گرایش به امور غیرمنطقی از کنش‌های بارز جوامعی است که احساس ناامنی روانی و اجتماعی در آن‌ها رایج است و در حقیقت، میان این دو متغیر، همیشه، رابطه‌ای مستقیم وجود دارد و با افزایش هریک، دیگری نیز افزایش می‌یابد. البته عکس این قضیه نیز صادق است؛ در نتیجه، همان‌طور که اینگلههارت بیان می‌کند، افزایش

احساس امنیت اجتماعی از عوامل تأثیرگذار بر کاهش امور غیرمنطقی است که ما آن را بستر ساز امنیت اجتماعی قلمداد می‌نماییم.

مفهوم ترس از جرم همانند سایر مفاهیم علوم اجتماعی، تعبیر و تفاسیر متفاوتی داشته و در میان اندیشمندان این حوزه اجماع نظری وجود ندارد. با بررسی ادبیات نظری مرتبط با احساس امنیت در مسائل اجتماعی می‌توان دریافت که اندیشمندان این حوزه کمتر از مفهوم امنیت استفاده کرده‌اند و غالباً از مفهوم ترس از جرم برای تبیین احساس ناامنی کمک گرفته‌اند. از نظر هوگ، ترس در واقع مجموعه بسیار پیچیده‌ای از نگرش‌ها و احساسات است از نظر فرارو و لاگرانگ، (۱۹۹۲) ترس از جرم اشاره به واکنش عاطفی دارد که برآیند جرم یا نمادهای مرتبط با جرم است. گاروفالو (۱۹۸۱) با در نظر گرفتن عناصر و مؤلفه‌های مستخرج از سایر پژوهش‌ها، تعریف نسبتاً جامعی از «ترس از جرم» ارائه کرده و آن را واکنشی احساسی بیان نموده که مشخصه بارز آن احساس خطر و اضطراب ناشی از تهدید به آسیب فیزیکی است، خطر یا تهدیدی که فرد آن را حاصل برخی از اشکال جرم در محیط می‌داند. وار (۲۰۰۰) ترس از جرم را از پنداشت خطر متمایز کرده و آن را به صورت احساس خطر یا بیم ناشی از آگاهی از خطر یا انتظار از آن تعریف می‌کند که شامل مجموعه‌ای از وضعیت‌های عاطفی، نگرش‌ها یا برداشت‌ها می‌باشد (Silverman & Giustina, 2008). فرارو و لاگرانگ (۱۹۹۲) شاخص‌های ترس از جرم را به سه گروه عمده تقسیم‌بندی کرده‌اند که بیانگر قضاوت‌ها، میزان و مقدار و احساسات می‌باشد. شاخص‌های گروه اول به بررسی ارزیابی و قضاوت‌های شناختی مرتبط هستند. دسته دوم در پی میزان و مقدارند و دسته سوم نیز ترس از جرم را واکنشی احساسی در نظر می‌گیرند (Williams, Mcshane, Akers 2000).

۴. نظریه ساخت یابی

بر اساس این نظریه، هر چند ساختارها توسط کنش و کردارهای اجتماعی انسان تولید و باز تولید می‌شود، ولی در برخی مواقع رفتار و کنش افراد را تحت تأثیر قرار می‌دهد (استونز، ۱۳۷۹: ۲۴۳). طبق نظریه ساخت یابی، عامل انسانی و ساخت در ارتباط با یکدیگر قرار می‌گیرند؛ تکرار رفتارهای افراد، ساختارها را بازتولید و به واسطه همین بازتولید ساختارها از سوی کنش انسانی، ساختارها برای کنش انسان‌ها محدودیت ایجاد می‌کنند (کرایب، ۱۳۸۱: ۱۴۴). گیدنز بر فراگردی دیالکتیکی تأکید می‌کند که طی آن ساختار و آگاهی ساخته می‌شوند. به همین دلیل است که وی رابطه عاملیت و ساختار را به صورت فراگردی، پویا و تاریخی در نظر می‌گیرد (ریتزر، ۱۳۸۳: ۷۰۲).

این نظریه توجه خود را به تنظیم ساختار کنش‌های متقابل بین اعتقادات، نیات، اهداف، گزینش‌ها و کنش‌های فردی و جمعی انسان‌ها از یک‌سو و شرایط ساختاری اندیشه و عمل معطوف می‌سازد. از نظر گیدنز، جامعه هم ساختار است و هم کنش. وی معتقد است؛ این انسان‌ها هستند که در طی زمان ساختارها را خلق می‌کنند و مبتکر تحول در آن‌ها می‌گردند نه خود جامعه؛ ولی فعالیت‌ها و ابتکارات خلاقانه آن‌ها تابع محدودیت‌های اجتماعی است (Boyd, 1996: 78).

روش پژوهش

پژوهش حاضر دارای رویکرد تفسیری و روش کیفی است که با بهره‌گیری از روش پدیدارشناسی انجام شده است. این رویکرد با توجه به فلسفه هستی‌شناختی آن مبتنی بر تجربه‌های دست اول یا تجربه زیسته متمرکز می‌باشد و از پرداختن به موضوعات ثانویه پرهیز می‌کند. جامعه آماری پژوهش متولیدین دهه ۷۰ می‌باشند که دلیل انتخاب آن‌ها به‌عنوان جامعه آماری پژوهش، تعامل و استفاده بیشتر متولیدین این دهه از شبکه‌های اجتماعی در زندگی اجتماعی و امور روزمره و تأثیرپذیری ملموس‌تر آن‌ها از توسعه فضای مجازی است. با توجه به ماهیت رویکرد پدیدارشناسی و همچنین پراکنده و ناشناس بودن جامعه آماری پژوهش، جهت انتخاب نمونه‌ها از نمونه‌گیری هدفمند به روش گلوله برفی استفاده شد. نمونه‌گیری هدفمند جهت افزایش فهم افراد، گروه‌ها و توسعه نظریه‌ها و مفاهیم طراحی شده است (Devers & Frankel, 2000). بدین صورت که یک نفر شرکت‌کننده واجد شرایط توسط پژوهشگر انتخاب و پس از مصاحبه از وی خواسته شد، فردی همتای خود را معرفی کند و این فرایند تا دستیابی به اشباع نظری ادامه استمرار یافت (Corbin & Strauss, 2008). شروط انتخاب نمونه‌ها در این پژوهش عبارت بودند از:

۱. استفاده میانگین حداقل دو ساعت روزانه از شبکه‌های مجازی؛ ۲. داشتن حداقل تحصیلات کارشناسی. در این پژوهش، این اشباع پس از انجام ۲۷ مصاحبه حاصل گردید. ابزار گردآوری اطلاعات نیز، مصاحبه عمیق فردی با سؤالات نیمه ساختاریافته بود که طی آن جامعه نمونه، تجربه زیسته خود را از شبکه‌های اجتماعی به تفصیل بیان می‌کردند. به طوری که پس از طراحی سؤالات اولیه مصاحبه، سه مصاحبه اکتشافی انجام شد و بر اساس نتایج آن، سؤالات نهایی مصاحبه، تدوین شد. همچنین، جهت سنجش روایی و پایایی پژوهش، از روش ارزیابی لینکلن و گوبا استفاده شد. این

روش برای، برای اعتبارسنجی پژوهش‌های کیفی از چهار شاخص اعتبارپذیری^۱، تأییدپذیری^۲، انتقال‌پذیری^۳ و اثبات‌پذیری^۴ بهره می‌گیرد. به این منظور متن مصاحبه و کدهای استخراج شده به مشارکت‌کنندگان ارائه شد و آن‌ها درباره صحت و سقم آن اظهار نظر می‌کردند و در صورت داشتن هرگونه مغایرت، مراتب مورد بررسی مجدد قرار می‌گرفت. تجزیه و تحلیل داده‌های اخذشده از طریق مصاحبه، نیز با توجه به الگوی هفت مرحله‌ای کلایزی و دیکلمن که بر اساس پدیدارشناسی متعالی هوسرل توسعه یافته، مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت.

یافته‌های پژوهش

۱. یافته‌های توصیفی

در این پژوهش ۲۷ نفر مورد مصاحبه عمیق پدیدار شناختی قرار گرفتند که شامل ۱۳ نفر زن (۴۸ درصد) و ۱۴ نفر مرد (۵۲ درصد) بودند. از نظر سنی، ۹ نفر (۳۳ درصد) در بازه سنی ۱۸ تا ۲۵ سال، ۱۲ نفر (۴۵ درصد) ۲۵ تا ۳۰ سال و ۶ نفر (۲۲ درصد) در گروه سنی بالای ۳۰ سال قرار داشتند. از نظر تحصیلات، ۱۱ نفر (۴۱ درصد) از پرسش‌شوندگان دارای سطح تحصیلات کارشناسی، ۱۳ نفر (۴۸ درصد) دارای سطح تحصیلات کارشناسی ارشد و ۳ نفر (۱۱ درصد) نیز برخوردار از سطح تحصیلات دکتری بوده‌اند.

۲. یافته‌های تحلیلی

در این مرحله، تمرکز تحلیل پژوهشگر بر استخراج گزاره‌های معنایی از داده‌های گردآوری‌شده در مصاحبه‌های عمیق بوده است. در این بخش، با استفاده از روش کلایزی و دیکلمن، به شناخت، تحلیل و گزارش الگوهای موجود در داده‌های کیفی خواهیم پرداخت و تلاش خواهیم کرد؛ پس از احصای مضامین اصلی و فرعی دسته‌بندی آن‌ها، تمامی گزاره‌های معنایی مرتبط به تفکیک هر مفهوم تبیین می‌گردد؛ در مرحله اول، متن مصاحبه‌ها عیناً پیاده‌سازی و چندین بار مورد بازخوانی قرار گرفت تا شناخت کلی از آن حاصل شود. در این مرحله برای فهم ماهیت تجربه شرکت‌کنندگان، نقاط تمرکز نیز شناسایی شد.

1. Credibility
2. Confirmability
3. Transferability
4. Dependability

جدول ۳. نقاط تمرکز و کلیدی موجود در مصاحبه‌های عمیق صورت گرفته

مصاحبه	نقاط تمرکز و کلیدی موجود در مصاحبه
۱	دوگانگی هویتی، تعاملات اجتماعی آسان و کم‌هزینه، به‌روز بودن، توجه به سبک زندگی، بی‌اعتمادی به رسانه‌های داخلی، اطلاعات عمومی و آموزش، اشتراک‌گذاری داده‌ها، اطلاعات و تجارب، خلأهای عاطفی و اجتماعی، بیکاری.
۲	نامیدی اجتماعی، دلسردی از خانواده، از بین رفتن کنترل‌های اجتماعی و خانوادگی، ناامنی هویتی، به‌رخ کشیدن زندگی و سبک زندگی، اطلاعات عمومی و آموزش، آگاهی کم عمق، هویت ساختگی، دسترسی سهل و ارزان به ارتباطات، کاهش اعتماد به دولت و حاکمیت.
۳	سردرگمی، هویت مجازی، مقایسه زندگی خود با سایر کشورها، ناامنی هویتی، افزایش ناهنجاری‌ها، دین‌گریزی، بی‌حوصلگی، به‌رخ کشیدن زندگی و سبک زندگی، شهرت‌جویی، آگاهی کم عمق.
۴	خلأهای عاطفی و اجتماعی، گریزان بودن از تعاملات چهره به چهره، به‌روز بودن، روابط باز، بی‌اعتمادی به رسانه‌های داخلی، دین‌گریزی، کم‌تحركی و تبلی، هماهنگی برنامه‌ها، اشتراک‌گذاری داده‌ها، اطلاعات و تجارب، عدم درک مطلوب سیاست‌گذاران از نیازهای جوانان.
۵	بیکاری، سرگرمی و بازی، سردرگمی، بی‌اهمیت شمردن نظم عمومی، ناامنی اطلاعاتی، انحرافات اخلاقی، بی‌اعتمادی به رسانه‌های داخلی، اطلاعات عمومی و آموزش، هویت ساختگی، خلأهای عاطفی و اجتماعی، عدم درک مطلوب سیاست‌گذاران از نیازهای جوانان، روسپی‌گری و روابط نامشروع.
۶	عقب‌نماندن از تحولات فناوریانه، تحقیق راجع به موضوعات مختلف، سهولت رفع برخی از نیازها، پرخاشگری، بی‌حوصلگی، شهرت‌جویی، اطلاعات عمومی و آموزش، آگاهی کم عمق، سردرگمی.
۷	فریندگی شبکه‌های اجتماعی مجازی، کسب درآمد، توجه به سبک زندگی، ناامنی هویتی، روابط باز، اشتراک‌گذاری داده‌ها، اطلاعات و تجارب، نامیدی، دسترسی سهل و ارزان به ارتباطات.
۸	تخلیه روانی و جدا شدن از زندگی واقعی، آسیب‌های جسمی و روانی، ناامنی اطلاعاتی، افزایش جرائم، اشتراک‌گذاری داده‌ها، اطلاعات و تجارب، سردرگمی، کاهش اعتماد به دولت و حاکمیت، روسپی‌گری و روابط نامشروع.
۹	رهایی از فشار اجتماعی، ایجاد روحیه مصرف‌گرایی، درگیری‌های لفظی در خانواده، هویت مجازی، دین‌گریزی، اطلاعات عمومی و آموزش، هویت ساختگی، کاهش اعتماد به دولت و حاکمیت.
۱۰	وقت‌گذرانی، سرگرمی و بازی، سرد شدن روابط درون خانواده، بی‌اهمیت شمردن نظم عمومی، انحرافات اخلاقی، شهرت‌جویی، هویت ساختگی، خلأهای عاطفی و اجتماعی، دسترسی سهل و ارزان به ارتباطات، کاهش اعتماد به نظام قضایی، روسپی‌گری و روابط نامشروع.
۱۱	تصویر نامشخص و ناامیدکننده از زندگی، از بین رفتن کنترل‌های اجتماعی و خانوادگی، روابط باز، اطلاعات عمومی و آموزش، اشتراک‌گذاری داده‌ها، اطلاعات و تجارب.
۱۲	شکست تحصیلی، اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی، ناامنی هویتی، بی‌اهمیت شمردن نظم عمومی، هویت ساختگی، اشتراک‌گذاری داده‌ها، اطلاعات و تجارب، دسترسی سهل و ارزان به ارتباطات.

مصاحبه	نقاط تمرکز و کلیدی موجود در مصاحبه
۱۳	چشم و هم‌چشمی، آسیب‌های جسمی و روانی، سردرگمی، بی‌اهمیت شمردن نظم عمومی، هویت ساختگی، بیکاری، دسترسی سهل و ارزان به ارتباطات، روسپی‌گری و روابط نامشروع.
۱۴	کمبود امکانات رفاهی و تفریحی، به‌روز بودن، توجه به سبک زندگی، ناامنی اطلاعاتی، اطلاعات عمومی و آموزش، آگاهی کم‌عمق، هویت ساختگی، کاهش اعتماد به دولت و حاکمیت.
۱۵	جذابیت نداشتن رسانه‌های سنتی، تسهیل مشارکت، هویت مجازی، سهولت رفع برخی از نیازها، پرخاشگری، به‌رخ کشیدن زندگی و سبک زندگی، شهرت جویی، عدم درک مطلوب سیاست‌گذاران از نیازهای جوانان، روسپی‌گری و روابط نامشروع.
۱۶	پر کردن اوقات فراغت، تعاملات علمی، افزایش آگاهی، کسب درآمد، ناامنی هویتی، روابط باز، دین‌گریزی، اطلاعات عمومی و آموزش، اشتراک‌گذاری داده‌ها، اطلاعات و تجارب، کاهش اعتماد به‌نظام قضایی.
۱۷	تخلیه هیجان و انرژی، توجه به سبک زندگی، مقایسه زندگی خود با سایر کشورها، ناامنی اطلاعاتی، اطلاعات عمومی و آموزش، آگاهی کم‌عمق، بیکاری، دسترسی سهل و ارزان به ارتباطات، کاهش اعتماد به دولت و حاکمیت، کاهش اعتماد به نظام قضایی.

در مرحله دوم؛ متون مورد خلاصه‌سازی قرار گرفت و به همراه تفاسیر تکمیلی به‌منظور درک و استخراج معانی نهفته در آن طبقه‌بندی اولیه شد. در این مرحله، استخراج بیانی‌ها و عبارات کلیدی باهدف بررسی مسائل مهم موردتوجه بود.

جدول ۴. بیانی‌ها و عبارات کلیدی

عبارت کلیدی	بیانی‌ها/تفسیر
هویت ساختگی و چندگانه	برخی افراد در شبکه‌های اجتماعی هویت خود را آن‌طور که خوشان تمایل دارند ارائه می‌کنند. برخی افراد در شبکه‌های اجتماعی با هویت‌های متعدد و متفاوتی فعالیت می‌کنند. تغییر یا تعدد هویت‌ها عموماً با سوءنیت همراه است.
بی‌اعتمادی فزاینده	۱. بی‌اعتمادی نسبت به سیاست‌گذاران و متولیان (دولت) و نظام حاکمیت در حال افزایش است. ۲. بی‌اعتمادی افراد نسبت به همدیگر در فضای مجازی.
بی‌هدفی و سردرگمی	۱. فعالیت افراد در شبکه‌های اجتماعی غالباً باهدف خاصی همراه نیست و ناشی از سردرگمی و بی‌هدفی است. ۲. برخی افراد نسبت به فلسفه اقدامات خود در شبکه‌های اجتماعی احساس سردرگمی دارند.
احساس پوچی و ناامیدی	بسیاری از کاربران شبکه‌های اجتماعی نسبت به آینده خود ناامید هستند و به‌نوعی احساس پوچی رسیده‌اند. دلیل شکل‌گیری این احساس شبکه‌های اجتماعی نیست، بلکه این شبکه‌های به‌محلی برای وقت‌گذرانی افرادی تبدیل شده‌اند که از شرایط زندگی خود ناامید و ناراضی هستند.

بیانیه‌ها/تفسیر	عبارت کلیدی
برخی افراد آموزش‌های مهارتی موردنیاز خود را در شبکه‌های اجتماعی دنبال می‌کنند. برخی از آموزش‌های غیر ارزشی و مجرمانه نیز در همین فضا امکان نشر و ترویج می‌یابند. اطلاع‌رسانی‌ها در این شبکه‌ها ارزیابی نشده است و در برخی موارد اطلاعات نادرست نشر و گسترش می‌یابد.	آموزش و اطلاع‌رسانی
۱. اعتقاد به فقدان برنامه‌ریزی‌ها و بسترهای سالم گذران اوقات فراغت در نظر اغلب مشارکت‌کنندگان مشهود است. ۲. گذران اوقات فراغت در این شبکه‌ها نیز از روی ناچاری است و در نهایت منجر به رضایت افراد نمی‌شود.	اوقات فراغت
سبک زندگی اغلب افراد مشارکت‌کننده ناسالم می‌باشد و عاداتی از قبیل؛ روزخوابی، فعالیت شبانه، مصرف گرایبی، خشونت کلامی، بی‌هدفی، کم‌تحركی و... را در برمی‌گیرد.	سبک زندگی
۱. ناامنی هویتی؛ که افراد اعتمادی به هویت ارائه‌شده از سوی مخاطب خود ندارند. ۲. ناامنی اطلاعاتی؛ اطلاعات و داده‌های شخصی افراد به‌صورت مستمر در معرض دستبرد و هک قرار دارد. ۳. ناامنی روانی؛ افراد پیوسته در معرض خشونت‌های کلامی و محتواهای ناخواسته قرار می‌گیرند.	احساس ناامنی
عادات ناسالم از قبیل کم‌خوابی، خواب نامنظم، تماشای بیش‌ازحد نمایشگرهای الکترونیکی، بی‌توجهی به حالات ارگونومیک بدن و بسیاری از موارد دیگر منجر به صدمات جسمی و روانی به کاربران شبکه‌های اجتماعی می‌شود.	آسیب‌های جسمی و روانی
۱. برخی افراد فعال در شبکه‌های اجتماعی از این بستر کسب درآمد می‌کنند و یکی از ابزارهای شغلی آن‌هاست. ۲. فعالیت برخی افراد در شبکه‌های اجتماعی ناشی از بیکاری و نداشتن شغل و درآمد و برای وقت‌گذرانی و دوری از فشارهای اجتماعی و خانوادگی است.	اشتغال و درآمد
۱. بسیاری از کاربران شبکه‌های اجتماعی برای مقوله نظم اجتماعی اهمیتی قائل نیستند. ۲. دلیل شکل‌گیری این احساس شبکه‌های اجتماعی نیست، بلکه این شبکه‌های به بستری برای ترویج و نمایش آن تبدیل شده است.	نظم‌گریزی
به علت اشکالات متعدد سبک زندگی افراد (عمدتاً جوانان و نوجوانان) و فقدان برنامه‌ریزی‌ها و بسترهای سالم گذران اوقات فراغت و همچنین، احساس پوچی و ناامیدی، خشونت و پرخاشگری در میان کاربران فضای مجازی شایع است.	خشونت و پرخاشگری
نمایش مکرر جلوه‌های زندگی افراد در شبکه‌های اجتماعی که منجر به ظهور مشاغل جدیدی از قبیل بلاگری شده است، جامعه را به‌سرعت به سمت مصرف‌گرایی و تجمل‌گرایی سوق می‌دهد. به علت ضعف محتوایی نسل جدید به‌سرعت جذب تبلیغات و سبک‌های مصرف‌گرایانه و تجمل‌گرایانه می‌شوند.	مصرف‌گرایی و تجمل‌گرایی
به دلیل هویت‌های ساختگی و چندگانه و فقدان نظارت و توان پیگیری نهاد متولی نظم و امنیت، بسیاری از جرائم در این فضاها برنامه‌ریزی و پیاده‌سازی می‌شوند.	افزایش جرائم

در مرحله بعد؛ برای استخراج مضامین اصلی و فرعی به خلاصه‌های مرحله قبل و تفاسیر مربوطه به بحث گذاشته شد و معانی از بیانیه‌ها و عبارات مهم فرموله / تدوین شد و سپس مصاحبه‌ها استمرار یافتند و ضمن تکمیل مضمون‌های مستخرج از بحث‌های قبلی، مضامین جدیدی نیز خلق و در پیوند با مضامین جدید قرار گرفت و نهایتاً معانی تدوین شده به صورت مضامین/تم‌ها سازمان‌دهی شدند.

جدول ۵. شبکه مضامین

مضامین اصلی	مضامین فرعی مرتبط	نحوه ارتباط/ مکانیسم تأثیرگذاری مضامین
انسجام اجتماعی	بی‌هدفی و سردرگمی	دسترسی آسان به شبکه‌های اجتماعی، باعث توانمند شدن جامعه نسبت به دولت‌ها و حاکمیت شده و عرصه‌های جدیدی از شفافیت را خلق نموده و عملاً سیاست‌گذاران دیگر قادر به فریب مردم نیستند. این وضعیت موجب کاهش انسجام و افزایش شکاف بین طبقات مختلف شده است. به نحوی که بخش اندکی از مردم که توان اقتصادی بهتری دارند، به مصرف‌گرایی و تجمل‌گرایی روی آورده‌اند و بخش غالب جامعه نیز به واسطه نمایش و ترویج زندگی آن بخش اندک دچار بی‌هدفی و سردرگمی شده‌اند و عملاً منجر به تضعیف حس تعلق و انسجام اجتماعی شده است.
	نابرابری و بی‌عدالتی	
	مصرف‌گرایی و تجمل‌گرایی	
	احساس تعلق	
	توانمندسازی	
نظم عمومی	نظم‌گریزی	اطلاع‌رسانی و ترویج ناکارآمدی‌ها، آموزش‌های غیررسمی و غیرهنجاری و مقایسه شرایط کشور با سایر کشورها موجب تحریک و سرگشتگی کاربران بویژه رده سنی جوانان و نوجوانان گردیده و بی‌اعتمادی فزاینده‌ای را رقم زده است. مجموعه این شرایط سبب گریزان شدن افراد و بویژه نسل جدید از پلتفرم‌های داخلی و غیرمحترم شمردن سیاست‌گذاری‌های داخلی شده است.
	بی‌اعتمادی فزاینده	
	آموزش و اطلاع‌رسانی	
امید به زندگی و رفاه	احساس پوچی و ناامیدی	نامساعد بودن فضای کسب‌وکار و درآمد ناکافی بخش اعظم جامعه، شبکه‌های اجتماعی را لبریز از افرادی نموده که صرفاً برای وقت‌گذرانی به این فضا روی آورده‌اند، نموده است. این افراد در چنین فضایی با انبوهی از اطلاعات غربال نشده بمباران می‌شوند و به علت فقدان دانش لازم درگیر مسیرهایی می‌شوند که زندگی آن‌ها را متأثر می‌سازد و پوچی و ناامیدی را برای آن‌ها به ارمغان می‌آورد.
	سبک زندگی	
	اشتغال و درآمد	
امنیت	افزایش جرائم	
	خشونت و پرخاشگری	امکان بهره‌مندی از هویت غیرواقعی در فضای مجازی و به‌ویژه شبکه‌های اجتماعی و فقدان مکانیسم‌های نظارت کارآمد زمینه بروز جرائم مختلف را فراهم نموده و اشکال مختلف ناامنی از قبیل هویتی، اطلاعاتی و روانی در پی داشته است.
	هویت ساختگی و چندگانه	
	احساس ناامنی	

نحوه ارتباط/ مکانیسم تأثیرگذاری مضامین	مضامین فرعی مرتبط	مضامین اصلی
فقدان برنامه‌های مناسب غنی‌سازی اوقات فراغت و فشارهای متعدد اجتماعی ناشی از بیکاری و ناامیدی اجتماعی، موجب هجوم افراد و به‌ویژه جوانان به شبکه‌های اجتماعی شده است. فرارگری مستمر در معرض انواع و اشکال مختلف ناامنی، خشونت‌های کلامی، اخبار منفی و وقت‌گذرانی‌های بیش‌ازحد در شبکه‌های اجتماعی منجر به سبب‌های جسمی و روانی متعددی شده است.	آسیب‌های جسمی و روانی	سلامت
	اوقات فراغت	

در ادامه؛ جهت دستیابی به جوهره بحث و مفاهیم عمقی، مضامین مجدداً مرور و توصیف‌های سازمان‌یافته نهایی استخراج شد و در قالب سه تم/ مضمون کلان و کلیدی دسته‌بندی شدند و به برای هر یک از تم‌ها توصیف مفصلی نوشته شد. سپس، گفتمان مرتبط هر مصاحبه را برای تولید داده‌های کلیدی مشخص شد و مضامین نهایی که همخوانی بیشتری با یکدیگر داشتند، سازمان‌دهی و مفهوم محوری آن‌ها استخراج شد و به عبارتی ساختار اساسی پدیده تدوین می‌شود. درنهایت پس از اخذ بازخورد شرکت‌کنندگان، با شناسایی گزاره‌های معنایی مهمی که به‌طور مستقیم به تجربه زیسته اخلاق اجتماعی مربوط بودند، گفتمان‌ها و مضمون‌های کلان و عناصر و مؤلفه‌های تشکیل‌دهنده آن‌ها به شرح ذیل تدوین شد؛

کلان مضمون نظم و انسجام اجتماعی؛ یکی از پیامدهای جدی شبکه‌های اجتماعی، کم‌رنگ شدن تعاملات رودررو و نتیجتاً کاهش نیاز افراد به همدیگر بوده و گسسته شدن روابط در فضای مجازی اهمیت چندانی برای افراد ندارد، چراکه اغلب روابط بر پایه حضوری غیرهدفمند در این شبکه‌ها صورت می‌پذیرد. از آنجاکه انسجام اجتماعی دعوت به احراز و کسب ارزش‌های متقابل و احساس الزام متقابل است، در فضای شبکه‌ای فعلی با هویت‌های ساختگی و نبود کنترل‌های اجتماعی، دستیابی به آن با چالش‌هایی مواجه است. انسجام اجتماعی نوعی احساس گرایش، ارتباط و تعامل با دیگران است و منظور از آن احساس مسئولیت متقابل بین چند نفر یا چند گروه است که از آگاهی و اراده برخوردارند. درحالی‌که این احساس مسئولیت را نمی‌توان در فضای شبکه‌ای کنونی ملاحظه نمود. دو عنصر اساسی سازنده جامعه در سطح خرد، فرد و تعامل است. وقتی تعامل بین افراد حالت ابرازی و اظهاری پیدا می‌کند؛ جامعه یا گروه شکل می‌گیرد و با تشکیل جامعه نیاز به نظم محسوس خواهد بود. از مقتضیات چنین نظامی می‌توان، همفکری، درک و ارزشیابی مشترک را برشمرد که ارتباطات فضای شبکه‌های اجتماعی کنونی فاقد این اوصاف است و یا حداقل در

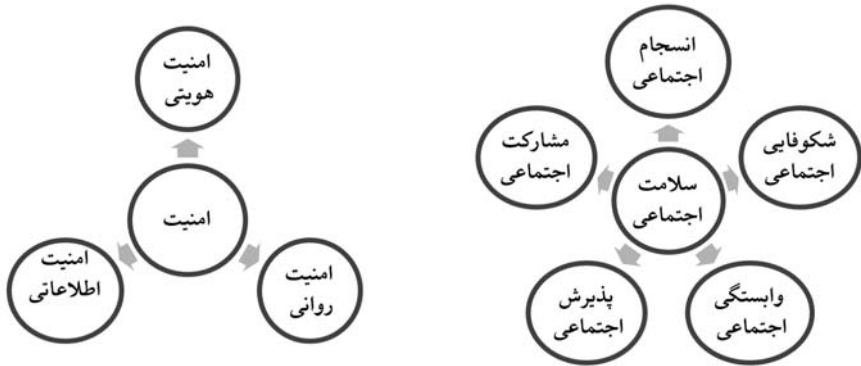
سطح ضعیفی آن‌ها را فراهم می‌نماید. از طرفی با توجه به اینکه، انسجام اجتماعی، استمرار و پرورش فرایند و نظم اجتماعی است، لذا انسجام اجتماعی نیز، در سایه فقدان چنین انتظامی به چالش کشیده می‌شود. آلن بیرو (۱۳۷۰)، عقیده دارد؛ انسجام یا همبستگی اجتماعی معمولاً مفهومی را می‌رساند که بر پایه آن در سطح گروه یا جامعه، اعضا به یکدیگر وابسته‌اند و به‌طور متقابل به یکدیگر نیازمندند. مفهوم انسجام اجتماعی دو بُعد مهم دارد، یکی مربوط به کاهش نابرابری، اختلافات و محرومیت اجتماعی و دیگری به تقویت روابط اجتماعی، تعاملات و پیوندهای اجتماعی مربوط است. از آنجاکه در جامعه مورد مطالعه نابرابری، اختلافات و محرومیت اجتماعی دارای سیر فزاینده‌ای است، سیاست‌گذاری‌های مرتبط با انسجام اجتماعی مستلزم اصلاح ساختارهای اقتصادی اجتماعی است. فرهنگ جامعه‌شناسی آلموند کولین انسجام اجتماعی را توافق افکار، احساسات و اعمالی توصیف می‌کند که وحدت یک گروه یا جامعه را مشخص می‌کند (Peters, 2009). در شکل شماره ۱ مؤلفه‌های اصلی انسجام اجتماعی نشان داده شده است که تحت تأثیر گسترش شبکه‌های اجتماعی، با شدت و ضعف‌های مختلفی دچار تغییرات مفهومی و دگردیسی شده‌اند. به‌نحوی که در نگاه پاسخگویان، مؤلفه‌های مورد اشاره اهمیت خود را از دست داده است. تا جایی که مثلاً؛ وقت‌گذرانی و گفتگوهای بی‌هدف در یک گروه مجازی محور ایجاد انسجام بوده و افراد اهمیت خاصی را برای مؤلفه‌های سنتی این موضوع متصور نبوده‌اند.

شکل ۱. مؤلفه‌های اصلی انسجام اجتماعی

کلان مضمون امنیت و سلامت اجتماعی؛ نظریه‌پردازان بسیاری امنیت را به‌مثابه یکی از نیازهای اساسی انسان در نظر می‌گیرند (Aldrich, 2005 & Karing, 1987) به نقل از (Osler, 2002; Criebe, 2015). امنیت اجتماعی در تعاریف جدید خود، بر حفظ و پرورش احساس تعلق یا احساس ما بودن تأکید دارد، زیرا مراقبت از احساس ما بودن، در حفظ سلامت و آرامش جامعه نقش دارد و اگر این احساس توسعه یابد، افراد نسبت به مشکلات و مسائل عمومی احساس تعهد و وظیفه می‌کنند. ابعاد عمده امنیت در شبکه‌های اجتماعی شامل: امنیت هویتی (اعتماد به هویت ارائه شده از سوی سایر افراد)، امنیت اطلاعاتی (مصونیت اطلاعات و داده‌های شخصی افراد) و امنیت روانی (مصونیت در برابر خشونت‌های کلامی و محتواهای ناخواسته) می‌باشد. یکی از یافته‌های مهم حاصل از پژوهش حاضر، فقدان سلامت اجتماعی، ناشی از عدم پذیرش افراد در چارچوب‌های اجتماعی و در نتیجه عدم جامعه‌پذیری صحیح آن‌هاست؛ بنابراین سلامت اجتماعی به‌عنوان عامل مهمی کنترل آسیب‌ها و مسائل اجتماعی و حفظ نظم اجتماعی و در نهایت تأمین امنیت اجتماعی نیازمند توجه جدی در حوزه سیاست‌گذاری، ترس و ناامنی، تأثیرات مخربی را در طی زمان بر کیفیت زندگی برجای می‌گذارد و منجر به صرف انرژی و تمرکز افراد بر مراقبت و محافظت تحمیلی از خودشان می‌شود. در نتیجه افراد را از فعالیت‌های مفید اجتماعی باز می‌دارد و میزان بی‌اعتمادی را در جامعه افزایش می‌دهد. موضوعی که در نگاه پاسخگویان به‌وضوح دیده شده است؛ بنابراین می‌توان گفت که رابطه دوسویه‌ای بین سلامت اجتماعی و امنیت اجتماعی در جامعه وجود دارد. فرد سالم از نظر اجتماعی، اجتماع را به‌صورت یک مجموعه معنادار، قابل فهم و بالقوه برای رشد و شکوفایی می‌داند و احساس می‌کند که به جامعه تعلق دارد، از طرف جامعه پذیرفته می‌شود و در پیشرفت آن سهم است. سلامت اجتماعی در این مفهوم بازتاب درک افراد از تجربیاتشان در محیط اجتماعی است که به‌صورت یک مجموعه معنی‌دار، قابل فهم، دارای نیروی بالقوه برای رشد و شکوفایی همراه با این احساس که متعلق به جامعه است و خود را در اجتماع و پیشرفت آن سهم بدانند. مهم‌ترین مؤلفه‌های سلامت اجتماعی شامل: انسجام اجتماعی (ارزیابی فرد از کیفیت روابط متقابلش در جامعه و گروه‌های اجتماعی)، مشارکت اجتماعی (ارزیابی فرد از ارزش اجتماعی خود)، پذیرش اجتماعی (درک فرد از خصوصیات و صفات افراد جامعه)، وابستگی اجتماعی (ارزیابی یک فرد با در نظر گرفتن کیفیت همراهی وی با جامعه اطرافش) و شکوفایی اجتماعی (ارزیابی پتانسیل‌ها و مسیر تکامل جامعه و باور

به تکامل تدریجی اجتماع می‌باشد (شکل ۲).

شکل ۲. ابعاد و مؤلفه‌های اصلی امنیت و سلامت اجتماعی

آنچه در خصوص این دو مفهوم در این پژوهش قابل تأمل بود، تأکید خاص شرکت‌کنندگان بر امنیت روانی بود و مهم‌ترین دلیل رویگردانی از شبکه‌های اجتماعی داخلی نیز در همین مقوله قابل جستجو است. به طوری که اغلب مشارکت‌کنندگان از ترس تجسس شبکه‌های داخلی مانند ایتا، بله، سروش و... به شبکه‌های خارجی اتکا نموده‌اند. **کلان مضمون امید به زندگی و رفاه اجتماعی؛** هر چند امید به زندگی یک شاخص جمعیت‌شناختی است، لیکن می‌توان آن را برون‌داد یا تبلور عینی شرایط اجتماعی اقتصادی یک جامعه قلمداد نمود. از سویی نیز، امید اجتماعی و یا امید به زندگی ریشه در امنیت اجتماعی دارند. وقتی افراد در یک جامعه احساس امنیت نداشته باشند طبیعتاً نشاط در اولویت آن‌ها نخواهد بود. اگر امیدواری وجود نداشته باشد، هیچ زیربنای محکمی هم در آن جامعه وجود ندارد. در این ارتباط، اشتغال و درآمد یک مؤلفه کلیدی است، زیرا اصل اول بقا است و برنامه‌ریزی برای شاد بودن در اولویت بعدی قرار دارد. در مفهوم رفاه اجتماعی فرض بر این است که امکان سنجش رفاه شخصی و مقایسه رفاه افراد با یکدیگر و ایجاد تعادل میان این رفاه فردی و کل رفاه جامعه وجود دارد. رفاه بر چند شاخص اساسی (شادکامی، تأمین، اولویت‌ها، نیازها، استحقاق) متکی است.

در سایه توسعه رفاه، در شاخص‌های امید به زندگی نیز بهبودی حاصل می‌گردد و همین موضوع، امنیت اجتماعی را متأثر می‌سازد. به اذعان برخی از مشارکت‌کنندگان، اغلب موارد نامنی که با آن مواجه شده‌اند و یا برای دوستان یا اطرافیان آن‌ها اتفاق

افتاده است، بانگیزه‌های مالی و تعداد کمتری بانگیزه‌های جنسی بوده است. بر این اساس، وضعیت رفاهی جامعه می‌تواند امنیت اجتماعی را تحت‌الشعاع قرار دهد.

شکل ۳. مؤلفه‌های اصلی رفاه اجتماعی

نتیجه‌گیری

پژوهش حاضر باهدف شناخت و مطالعه عمیق تأثیرات شبکه‌های اجتماعی بر عناصر و مؤلفه‌های امنیت اجتماعی، صورت گرفته است. در همین ارتباط، ریشه‌یابی علل و عوامل شکل‌گیری تغییرات صورت گرفته در عناصر و مؤلفه‌های امنیت اجتماعی، نیز از دیگر اهداف پژوهش است. همان‌گونه که یافته‌های پژوهش نشان داد؛ تأثیرات شبکه‌های اجتماعی مجازی بر عناصر و مؤلفه‌های امنیت اجتماعی کاملاً معنادار بوده است. به‌طوری‌که شبکه‌های اجتماعی، به‌رغم برخورداری از مزایا و محاسن فراوان در راستای تسهیل فرایندهای ارتباطی، آموزشی و اطلاع‌رسانی، در فضای اجتماعی مورد مطالعه به علت فراهم نبودن پیش‌نیازهای لازم، غالباً منجر به بروز آثار و پیامدهای منفی شده است. این موضوع با یافته‌های پژوهش رستگارخالد و محمدیان (۱۳۹۲)، جان‌پرور و حیدری (۱۳۹۰) و سانداراراج و ریجش (۲۰۲۱)، مطابقت و با یافته‌های پژوهش صادقیان (۱۳۸۸)، ایتزاکف و دیماری (۲۰۲۲) و چی یین و یوئن (۲۰۱۳) در تعارض است.

با این وجود، شبکه‌های اجتماعی توانسته‌اند بسیاری از پیش‌نیازهای توسعه اجتماعی-سیاسی را به‌خوبی زمینه‌سازی نمایند که از مهم‌ترین آن می‌توان به ترویج

شفافیت در اطلاع‌رسانی و آشکار شدن پشت پرده سیاست‌گذاری‌های دولتی و حاکمیتی برای مردم را اشاره کرد. این موضوع رابطه دولت و مردم را به شدت متأثر ساخته و در سال‌های اخیر تأثیرات مثبت فراوانی را در این زمینه برجای گذاشته است. این یافته با نتایج مطالعه علی‌قلیف (۲۰۱۸) و کاتفورد (۲۰۱۱) همسو می‌باشد.

شبکه‌های اجتماعی به‌خوبی توانسته‌اند، دولت را در مقابل فسادهای صورت گرفته وادار به واکنش انفعالی نمایند و امکان پنهان‌کاری در این زمینه را از دولت‌ها سلب نموده‌اند. همان‌طور که علی‌قلیف (۲۰۱۸)، نشان داد؛ رواج شبکه‌های اجتماعی در میان کاربران امکان تبدیل مدیریت دولتی به شکل حکومت باز و تغییر روابط دولت و شهروندان را فراهم می‌کند. نتایج این پژوهش نیز نشان داد؛ رسانه‌ها می‌توانند با شفاف کردن روابط قدرت، مناسبات و پدیده‌های اجتماعی، جامعه را از کم‌وکیف پدیده‌ها یا تغییرات آگاه نمایند و ضمن هشدار به تصمیم‌گیران و حاکمیت زمینه‌های شکل‌گیری مناسبات دموکراتیک‌تر و بازتر را بین دولت و ملت فراهم نمایند. یکی دیگر از مهم‌ترین نتایج این پژوهش را می‌توان در قالب تأثیر معنادار شبکه‌های اجتماعی در فرایند بهبود عدالت آموزشی و اطلاعاتی عنوان کرد. به‌طوری‌که بسیاری از نواحی و مناطق محروم از آموزش و فاقد دسترسی به موقع به اخبار و اطلاعات را از این مزیت برخوردار نموده است. یافته‌های کیفی نشان می‌دهد؛ یکی از مهم‌ترین شیوه‌های کانون‌های قدرت برای کنترل و مدیریت نگرش کاربران، بهره‌گیری از قابلیت اقناع‌سازی و برجسته‌سازی رسانه‌ها برای تحریک عواطف و احساسات کاربران بوده است. بازیگران و هدایت‌کنندگان شبکه‌های اجتماعی با توسل به القای ناکارآمدی و ایجاد فضای یأس و بدبینی در بخشی از جامعه، سعی در تضعیف نظام اجتماعی داشته‌اند و به این ترتیب در بحران‌های اجتماعی نقش تسهیلگری داشته‌اند؛ که این موضوع نتیجه سوءاستفاده از این پلتفرم‌ها در سایه فقدان سیاست‌گذاری‌های مدیریتی و نظارتی بوده است و نمی‌توان آن را کارکرد منفی ذاتی برای شبکه‌های اجتماعی دانست.

برجسته‌سازی مشکلات اجتماعی - اقتصادی از طریق کنشگران ذی‌تأثیر شبکه‌های اجتماعی بر ابعاد مختلف امنیت اجتماعی، از جمله؛ بعد روانی، هویتی و اطلاعاتی تأثیر داشته است. به‌نحوی‌که کاربران و کنشگران شبکه‌های اجتماعی با القای ناکارآمدی‌ها و ایجاد فضای بدبینی در ارتباط با مسائل مختلف اجتماعی، اقتصادی از جمله؛ مسائل و حقوق مدنی شهروندان و نارسایی‌ها و کمبودهای موجود در بدنه اجتماعی در تشویش افکار عمومی نقش مهمی ایفا نمودند و عامل مؤثر و مهمی در تضعیف احساس امنیت

اجتماعی بوده‌اند. این موضوع در پژوهش عشایری و همکاران (۱۴۰۰) و خواجه‌نوری و کاوه (۱۳۹۲) نیز به اثبات رسیده و اذعان شده که شبکه‌های اجتماعی مجازی می‌توانند در تضعیف احساس امنیت اجتماعی نقش داشته باشند.

در جمع‌بندی مزایا و معایب شبکه‌های اجتماعی می‌توان گفت؛ هرچند آسیب‌های ناشی از گسترش شبکه‌های اجتماعی بر مؤلفه‌های امنیت اجتماعی در کشور ما بیش از محاسن آن بوده است، لیکن این موضوع را نمی‌توان ناشی از اشکالات ذاتی شبکه‌های اجتماعی دانست، بلکه چالش‌ها و آسیب‌های ناشی از ضعف‌های ساختاری و مدیریتی کشور، عدم کارآمدی برنامه‌ریزی‌ها و سیاست‌گذاری‌ها و ضعف‌ها و نهایتاً ضعف‌های اجتماعی اقتصادی متعدد را می‌توان از دلایل عمده این موضوع دانست. لازم به ذکر است؛ در تبیین تأثیرگذاری شبکه‌های اجتماعی اعم از مثبت یا منفی، نقش تسهیل‌کننده شبکه‌های اجتماعی مجازی موردنظر است و نه نقش علی‌آنها. به این معنی که این شبکه‌ها، به‌خودی‌خود نمی‌توانند اقداماتی نظیر شفاف‌سازی، دسترسی عادلانه و تضعیف/تقویت امنیت اجتماعی را صورت دهند؛ بلکه این برون‌دادها، حاصل استفاده صحیح یا سوءاستفاده از این پلتفرم‌ها توسط کاربران و گروه‌های مختلف است. به عبارت دیگر، شبکه‌های اجتماعی ابزارهایی هستند که امکان اشتراک‌گذاری نظرات، اطلاعات و احساسات را فراهم می‌سازند و به‌نوعی به تسهیل ارتباطات و جریان‌های اطلاعاتی کمک می‌کنند؛ بنابراین، این شبکه‌ها فی‌ذاته بی‌طرف هستند و عملکرد آن‌ها به نحوه استفاده از آن‌ها و اهداف مترتب بر آن متکی است. مضافاً اینکه، ماهیت و چگونگی تأثیرات شبکه‌های اجتماعی به‌طور مستقیم به ساختار اجتماعی، سیاسی و اقتصادی جوامع هدف نیز وابسته است. در نتیجه، شبکه‌های اجتماعی می‌توانند نقش تسهیل‌کننده یا حتی تحریک‌کننده در تحولات اجتماعی و امنیتی جوامع داشته باشند، اما به‌خودی‌خود و بدون مشارکت کاربران، قادر به ایجاد تغییرات نمی‌باشند. یافته‌های شکر بیگی و همکاران (۱۳۹۰) نیز مؤید این موضوع است.

بنابراین، توجه به توسعه این شبکه‌ها از ضروریات امروز جامعه است و به‌جای اقدامات سلبی و سلیقه‌ای باید استانداردهای امنیتی و اجتماعی موضوع موردتوجه و ارتقاء قرار گیرد. یکی از متغیرهایی که بر احساس امنیت اجتماعی تأثیر معنی‌داری دارد، سرمایه اجتماعی است. لیکن، در پژوهش کوهی (۱۴۰۲)، تأثیر آن در احساس امنیت در مقایسه با مؤلفه‌های اقتصادی در سطح پایین‌تری نشان داده شده است. بنابر اذعان برخی از مشارکت‌کنندگان، اغلب موارد نامنی که با آن مواجه شده‌اند و یا برای دوستان یا اطرافیان آن‌ها اتفاق افتاده است، بانگیزه‌های مالی و تعداد کمتری بانگیزه‌های جنسی بوده است. بر این اساس، وضعیت رفاهی

جامعه می‌تواند امنیت اجتماعی را تحت‌الشعاع قرار دهد. این موضوع نشان می‌دهد عوامل و مؤلفه‌های متعددی بر احساس امنیت اجتماعی مؤثر هستند که با پدیدارشناسی از کاربران شبکه‌های اجتماعی می‌توان ارتباط بین این مؤلفه‌ها با امنیت اجتماعی را به‌خوبی ملاحظه کرد. این یافته در پژوهش رادمهر و حیدریانی (۱۳۹۸)، نیز به‌خوبی نشان داده شده است.

پیشنهادها

- سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی باهدف کاهش هویت‌های ناشناخته در فضای مجازی در راستای کاهش انگیزه و محدود شدن بستر ارتکاب جرائم در فضای مجازی؛
- پرهیز جدی از سیاسی‌کردن موضوعات مرتبط با شبکه‌های اجتماعی و سیاست‌گذاری‌های آن؛
- پرهیز از اقدامات سلبی و سلیقه‌ای و گنجاندن موضوع سیاست‌گذاری شبکه‌های اجتماعی در برنامه‌های ملی و براساس خواست و نیازهای واقعی توسعه؛
- غنی‌سازی اوقات فراغت خانواده‌ها و جوانان و نوجوانان؛
- توسعه و تقویت آموزش‌های مهارتی عمومی در راستای افزایش سواد رسانه‌ای و تقویت توان خود حفاظتی افراد.

محدودیت‌های پژوهش

مهم‌ترین محدودیت پژوهش حاضر، محدود شدن آن به متولیدین دهه ۱۳۷۰ به‌عنوان جامعه آماری پژوهش می‌باشد که امکان تعمیم‌پذیری نتایج و یافته‌ها به کل جامعه را از بین می‌برد.

تقدیر و تشکر

از کلیه صاحب‌نظران و افرادی که در این پژوهش با ما همکاری داشتند، تشکر و قدردانی می‌گردد.

تعارض منافع

هیچ‌گونه تعارض منفعی در هیچ‌یک از مراحل پژوهش، از تدوین تا داوری و پذیرش وجود نداشته است.

ORCID

Mahdi Hajiahmadi ● <https://orcid.org/0000-0003-3418-0540>

Nazanin Malekian ● <https://orcid.org/0000-0001-7957-2674>

منابع و مآخذ

- آقایی، زهرا (۱۳۸۶). بررسی تأثیر رسانه‌های جمعی بر احساس امنیت اجتماعی. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه اصفهان. اصفهان.
- بلیکی، نورمن (۱۳۸۴). طراحی پژوهش‌های اجتماعی، ترجمه حسن چاوشیان، چاپ اول، تهران، انتشارات نی.
- بوزان، باری (۱۳۷۸). مردم، دولت‌ها و هراس، ترجمه پژوهشکده مطالعات راهبردی، تهران، انتشارات پژوهشکده مطالعات راهبردی.
- تومی، ایلکا (۲۰۰۴). جامعه‌شناسی و پرسش‌های پژوهشی آینده، ترجمه اسماعیل یزدان‌پور، چاپ اول، انتشارات مرکز پژوهش‌های ارتباطات کشور، تهران.
- جان‌پرور، محسن و حیدری، طهمورث (۱۳۹۰). آسیب‌شناسی فضای سایبر بر امنیت اجتماعی. فصلنامه نظرم و امنیت اجتماعی، ۴(۳)، ۱۴۱-۱۷۲.
- حمیدی‌پور رحیم و رجیبی، فاطمه (۱۳۹۷). پیش‌بینی احساس امنیت اجتماعی بر اساس هویت اجتماعی، هوش فرهنگی و معنویت. فصلنامه پژوهش‌های راهبردی مسائل اجتماعی، ۷(۱)، ۹۷-۱۱۱.
- <https://doi.org/10.22108/ssoss.2017.100569.0>
- خواجه نوری، بیژن و کاوه، مهدی. (۱۳۹۲). مطالعه رابطه بین مصرف رسانه‌ای و احساس امنیت اجتماعی، فصلنامه پژوهش‌های راهبردی مسائل اجتماعی، ۲(۲)، ۵۷-۷۸.
- دربان رستمی، حسن و بهزادی پور، فرزانه (۱۳۹۸). نقش شبکه‌های اجتماعی در ارتقاء احساس امنیت اجتماعی با استفاده از نظر نخبگان و کارشناسان مرکز ملی فضای مجازی. فصلنامه علوم خبری، ۸(۲)، ۲۴۷-۲۶۸.
- ذاکری هامانه، راضیه، اعظم آزاده، منصوره، قاضی نژاد، مریم و باستانی، سوسن (۱۳۹۹). بررسی کیفی احساس امنیت آنلاین کاربران شبکه‌های اجتماعی. فصلنامه مطالعات رسانه‌های نوین، ۶(۲۱)، ۱۴۱-۱۷۸.
- <https://doi.org/10.22054/nms.2020.42506.741>
- رادمهر، فرناز و حیدریانی، لیلیا (۱۳۹۸). رابطه شبکه‌های اجتماعی با احساس امنیت اجتماعی شهروندان خرم‌آباد. فصلنامه پژوهش‌های اطلاعاتی و ارتباطی، ۱۴(۱)، ۱۰۷-۱۲۸.
- رستگارخالد، امیر و محمدیان، فاطمه (۱۳۹۲). استفاده از اینترنت و احساس امنیت اجتماعی فصلنامه مطالعات فرهنگ-ارتباطات، ۱۴(۲۲)، ۵۳-۸۹.
- ریتزر، جورج (۱۳۷۴). نظریه جامعه‌شناسی در دوران معاصر، محسن ثلاثی، انتشارات علمی، تهران.
- زارع شاه‌آبادی، اکبر و ترکان، رحمت‌الله (۱۳۹۴). بررسی رابطه احساس امنیت اجتماعی و نظام ارزشی جوانان (مطالعه‌ای درباره دانشجویان دانشگاه یزد)، مجله مطالعات اجتماعی ایران، ۹(۱)، ۱۰۳-۱۲۷.
- شکریگی، عالیه، آقایی نور، مریم، قبادی، عباس و عبدالعلی پور، قادر (۱۳۹۰). بررسی تأثیر رسانه‌های جمعی بر

مطالعه پدیدارشناسانه تأثیر شبکه‌های اجتماعی بر [...]

- احساس امنیت اجتماعی (مطالعه موردی، افراد ۳۸-۱۸ سال استان چهارمحال و بختیاری)، مجله پژوهش‌های دانش / نتظامی، ۱۳ (۴)، ۳۱.
- صادقیان، سیدجلال (۱۳۸۸). بررسی نقش کارکردی رسانه‌ها در امنیت ملی و عمومی، فصلنامه دانش / نتظامی، ۱۲ (۱)، ۱۶۵-۱۸۹.
- عشایری، طاهّا، قنبری برزبان، علی، نامیان، فاطمه، مهتری آرانی، محمد (۱۴۰۰). بررسی تأثیر مصرف رسانه‌های جمعی بر امنیت اجتماعی شهروندان، فصلنامه امنیت ملی، ۱۱ (۳۹)، ۳۲۱-۳۴۴.
- کاستلز، مانوئل (۱۳۸۵). عصر اطلاعات: اقتصاد، جامعه و فرهنگ (جلد ۱ ظهور جامعه شبکه‌های)، ترجمه احد علیقلیان، افشین خاکباز، حسن چاوشیان، چاپ پنجم، تهران، انتشارات طرح نو.
- کاستلز، مانوئل (۱۳۸۰). عصر اطلاعات: اقتصاد، جامعه و فرهنگ، ترجمه احد علیقلیان و افشین خاکباز، تهران، انتشارات طرح نو.
- کوهی، کمال (۱۴۰۲). امنیت اجتماعی و دانشگاه: مدلسازی احساس امنیت اجتماعی در دانشگاه تبریز، فصلنامه جامعه‌شناسی اقتصادی و توسعه، ۱۲ (۱)، ۲۵-۴۶.

<https://doi.org/10.22034/jeds.2023.49056.1593>

گیدنز، آنتونی. (۱۳۷۷). پیا می‌های مدرنیته، ترجمه محسن ثلاثی، تهران، نشر مرکز.

Alguliyev. R, Aliguliyev. R, Yusifov. F. (2018). Role of social networks in E-government: Risks and security threats. *Online Journal of Communication and Media Technologies*, 8 (4), 363-376.

Aqaiee. Z (2007). Investigating the impact of mass media on the feeling of social security, Master thesis, Isfahan University. Isfahan [In Persian]

Ashayri, Taha, Ghanbari Barzian, Ali, Namian, Fatemeh, Mehtri Arani, Mohammad (2021). Investigating the effect of social media consumption on citizens' social security, *Journal of National Security*, 11 (39), 321-344. [In Persian]

Biddle, P. N. (2016). The Relationship between Social Trust and Sense of Social Security and Security, *Journal of Social Order*, Volume 8, Number 1.

Blaikie. N. (2005), design of social researches, translated by Hassan Chavoshian, Nei Publications, first edition, Tehran. [In Persian]

Boyd, Danah M., and Nicole B. Ellison. "Social network sites: Definition, history, and scholarship." *Journal of computer-mediated Communication* 13, no. 1 (1996): 210-230.

Buzan. B (1999). People, Governments and Fear, translated by Strategic Studies Research Institute, Strategic Studies Research Institute Publications, Tehran. [In Persian]

Castells. M (2006), Information Age: Economy, Society and Culture (Volume 1, The Emergence of the Network Society), translated by Ahad Aliqlian, Afshin Khakbaz, Hassan Chavoshian, New design Publications, fifth edition. Tehran. [In Persian]

- Castells. M (2008), *Information Age: Economy, Society and Culture*, translated by Ahad Aliqlian and Afshin Khakbaz, New design Publications. Tehran. **[In Persian]**
- Catford, J. (2011). "The mass media is dead: long live, multi media". *Journal of Health Promotion International*, 10 (4), pp 247-251.
- Chien, Y & Yuen, K. (2013). "Impact of virtual social networks in community health". *Journal of Health and Social Behavior*, 44, 275-291.
- Craib, I. (2015), *Modern social theory from Parsons to Habermas*, Abbas Mokhbar, Aghah Publications. Tehran. **[In Persian]**
- Darzban Rostami, H & Behzadipour. F (2018). The role of social networks in enhancing the feeling of social security using the opinion of elites and experts of the National Center of Cyberspace. *Journal of News Sciences*, 8 (2), 247-268. **[In Persian]**
- De Donder, P., & Pesticau, P. (2013). Private, Social and Self-Insurance for Long-Term Care in the Presence of Family Help-A Political Economy Analysis.
- Denters. B, Gabriel. O, Torcal. M (2007), Norms of good citizenship, in J. w. Van deth, J. r Montero & A. Westholm, *Citizenship and involvement among the populations of European democracies, a comparative analysis*. London: Routledge.
- Devers, K. J. & Frankel, R. M. (2000). *Study Design in Qualitative Research: Sampling and Data Collection -Strategies*. EducHealth (Abingdon), Vol. 13, No. 2, Pp. 263-71.
- Giddens, Anthony. (1998). "Consequences of Modernity", translated by Mohsen Salasi, Markaz Publications, Tehran. **[In Persian]**
- Hamidipour. R & Rajabi. F. (2017). Predicting the feeling of social security based on social identity, cultural intelligence and spirituality. *Journal of Strategic Researches of Social Issues*, 7 (1), 97-111. <https://doi.org/10.22108/ssoss.2017.100569.0> **[In Persian]**
- Inglehart. R. F. (2016) *Modernization, existential security and cultural change: reshaping human motivation and society*, Forthcoming in M.Gelfand, C.Y. Chiu and Y-Y Hong (Eds.) *Advances in Culture and Psychology* Oxford Univ Press.
- Itzhakov, G. , & DeMarree, K. G. (2022). Attitudes in an interpersonal context: Psychological safety as a route to attitude change. *Frontiers in Psychology*, 13, 932413.
- Jalava, J (2003), *From norms to trust: The Luthmannian Connevtion between Trust and system*, University of Helsinki, sage publication, London.
- Janparvor. M & Heydari. T. (2011). Pathology of cyber space on social security. *Journal of Police order and security*, Fourth year, number 3, pp. 172-141. **[In Persian]**
- Kanoni, R. , Imani, B. , Habibzadeh, A. , Moslemi, A. (2015). Measuring the feeling of security in urban areas (Case study: Ardabil city), *Journal of Disciplinary Geography*, Third Year, No. 10
- Khwaja Nouri. Bijan & Kaveh. M. (2012). Studying the relationship between media consumption and the feeling of social security, *Journal of Strategic Researches of Social Issues*, 2 (2), 57-78. **[In Persian]**

- Kohi, K. (2023). Social Security and the University: Modeling the feeling of social security in the University of Tabriz, *Journal of Economic and Development Sociology*, 12 (1), 25-46. <https://doi.org/10.22034/jeds.2023.49056.1593> [In Persian]
- Moller, Bayorn (2000). The Concept of Security: The Pros and Cons Expansion and Contraction, Copenhagen Peace Research Institute, Working Papers, available at: www.iigov.org
- Moslemi, R., Zolghadr, K., & Tabrizi, A. M. (2023). Sociological explanation of the use of information technology and the feeling of social security among young people in Tabriz, *Journal of Adolescent and Youth Psychological Studies (JAYPS)*, 4 (7), 14-22.
- Osler, Audery. Street, Cathy. Lall, Marie (2002). Not a Problem? Girls and School Excision, National Children's Bureau, London. ISBN 1-900990-72-5.
- Paritsis, N. (2010). Human systems therapy. *Systems Research and Behavioral Science*, 27 (3), 336-348.
- Parsons, Talcott (1951). The social system, New York: free press, available at: www.amazon.com
- Radmehr, F. & Heydariyani, L. (2018). The relationship between social networks and the sense of social security of Khorramabad citizens. *Intelligence and Criminal Research*, 14 (1 (serial 53)), 107-128. [In Persian]
- Rastgarkhald, A. & Mohammadian, F. (2012). Internet use and sense of social security, *Journal of Culture-communication studies*, 14 (22), pp. 53-89. [In Persian]
- Ritzer, George (2014), Sociological theory in the contemporary era, translated by: Mohsen salasi, Scientific Publications, Tehran. [In Persian]
- Sadeghian, S J. (2009). Investigating the functional role of the media in national and public security, *Journal of Law enforcement knowledge*, Year 12, No. 1, pp. 189-165. [In Persian]
- Shukrbeigi, A, Aqaienour, M, Qobadi, A, Abdolalipour, Q (2009). "Investigating the impact of mass media on the feeling of social security, *Journal of Law enforcement knowledge*, Year 13, No. 4, pp. 31-61. [In Persian]
- Siksnylyte, I., Zavadskas, E. K., Bausys, R., & Streimikiene, D. (2019). Implementation of EU energy policy priorities in the Baltic Sea Region countries: Sustainability assessment based on neutrosophic Multimoor method. *Energy policy*, 125, 90-102.
- Silverman, E. B. & Della-Giustina, J-A. (2001) "Urban Policing and the Fear of Crime", *Journal of Urban Studies*, 38, 5-6
- Sundararaj, V. , & Rejeesh, M. R. (2021). A detailed behavioral analysis on consumer and customer changing behavior with respect to social networking sites, *Journal of Retailing and Consumer Services*, 58, 102190.
- Tomy, I (2004), Knowledge society and future research questions, translated by Esmail Yazdanpour, first edition, National Communication Research Center, Tehran. [In Persian]
- Truman, J. L. (2005). "Predictors of Fear of Crime and the Relationship of Crime Rates and Fear of Crime". The University of Central Florida, *Undergraduate Research Journal*, Vol. 1, 18-27.

Williams, F. P. , Mcshane, M. D. , & Akers, R. L (2000) "Worry about victimization: An alternative and reliable measure for fear of crime". *Western criminology review*. 2, 2.

Zakari Hamaneh. R, Azam Azadeh. M, Ghazinejad. M, Bastani. S (2019). Qualitative investigation of online security feeling of social network users, *Journal of New Media Studies*, 6 (21), 141-178. <https://doi.org/10.22054/nms.2020.42506.741> [In Persian]

Zare Shahabadi, A. Turkan, R (2014). "Investigating the relationship between the sense of social security and the value system of young people (a study on Yazd University students)", *Iranian Journal of Social Studies*, 9, No. 1, pp. 103-127. [In Persian]

This work is licensed under a Creative Commons Attribution 4.0 International License.

